

Tanja Wassenberg, *Jacob Blauw (1759-1829). Rebelleren voor vrijheid en vaderland* (Hilversum: Verloren, 2022, 327 pp., ISBN 9789087049881).

De biografie als historiografisch genre is niet dood, zoveel is duidelijk. Het afgelopen decennium regende het biografieën van invloedrijke mannen en vrouwen uit de Nederlandse geschiedenis. De revolutietijd werd daarbij opvallend rijk bedeed. Niet alleen de politieke tenoren uit de Patriottentijd en Bataafse Republiek stonden daarbij in de aandacht, zo blijkt onder meer uit de levensbeschrijvingen van Rutger Jan Schimmelpenninck (2012), Gijsbert Karel van Hogendorp (2013) en Alexander Gogel (2017). Maar ook een hele reeks mindere goden werd de jongste jaren van een biografie voorzien: Gerrit Paape (2013), Keetje Hodshon (2017), Maarten van der Goes van Dirxland (2017), Cornelis van Foreest (2021), Etta Palm (2022), Robert Jasper baron van der Capellen tot den Marsch (2022) en IJsbrand van Hamelsveld (2022). Allemaal speelden ze een zekere rol in de revolutietijd, zonder evenwel tot de gangmakers te behoren. De jongste loot aan deze biografische tak is het boek *Jacob Blauw (1759-1829). Rebelleren voor vrijheid en vaderland*, de handelseditie van het proefschrift van Tanja Wassenberg.

Jacob Blauw was een progressief denkende predikantenzoon uit Gouda die gedurende korte tijd een politieke rol speelde als advocaat, diplomaat en politicus. Na enkele jaren in dienst van de VOC in Batavia vestigde hij zich in zijn geboorteplaats, waar hij actief was in het kerkbestuur en de schutterij. Hij werd patriots afgevaardigde in de Staten van Holland maar moest Gouda verlaten na het neerslaan van de patriottenbeweging in 1787. In 1795 nam hij zijn politieke engagement weer op: hij behoorde tot de wegbereiders van de Bataafse Revolutie en pleitte in Parijs voor Franse interventie in de Republiek. Vervolgens vertegenwoordigde hij de Bataafse Republiek in het koninkrijk Piëmont-Sardinië, een baan die hem naar Venetië, Turijn en Genua bracht, en werd hij in 1797 verkozen tot lid van de Tweede Nationale Vergadering. In januari 1798 was hij betrokken bij de staatsgreep van Pieter Vreede, waarop hij opnieuw als onderhandelaar naar Parijs werd gezonden. De afwikkeling van die opdracht betekende het einde van zijn politieke carrière: nadat hij de corruptie van een deel van de coupplagers op het spoor kwam, werd hij aan de kant geschoven. Blauw bleef niettemin in Parijs waar hij, na de scheiding van zijn eerste vrouw, een huwelijk uit liefde aanging. Aan het huiselijk geluk kwam een einde door geldzorgen. Voortdurend in geldnood trad de berooide Blauw in 1812 in Franse dienst als belastingambtenaar in Dordrecht, een baan die spoedig ten einde kwam na de val van Napoleon. Maar Parijs bleef Blauw roepen: de laatste tien jaar van zijn leven bracht hij er door als correspondent

voor de door Johan Enschedé III uitgegeven *Oprechte Haarlemsche Courant*, die hij driemaal per week voorzag van politiek nieuws en commentaren.

Wassenbergs boek is een klassieke, chronologisch opgebouwde biografie die zowel het persoonlijke leven als het publieke optreden van Blauw omvat. Wassenberg stelt Blauws leven uitdrukkelijk in het teken van twee idealen: vrijheid en vaderland. Eerherstel is een van haar motivaties geweest bij het schrijven van dit boek: Blauw genoot bij tijdgenoten en eerdere historici, waaronder Colenbrander, een tamelijk slechte reputatie. Hij werd meermaals afgeschilderd als besluiteloos en opportunistisch. Velen hebben hem ook zijn dubbelzinnige optreden in de politieke crises van 1787 en 1798 verweten, wat hem op een reputatie van onbetrouwbaarheid en zelfs verraderlijkheid is komen te staan. Wassenberg wil dit beeld bijstellen door enkele mythes te doorprikken, maar vooral door te wijzen op zijn onwankelbare idealen en zijn voortdurende inzet voor het algemeen belang. De biografie is daarbij niet geheel blind voor Blauws negatieve kanten. Zo erkent Wassenberg Blauws diplomatieke onhandigheid en benadrukt ze dat hij ondanks zijn verheven idealen zijn leven lang voorstander bleef van de slavernij.

Het voordeel van biografieën zoals deze is dat ze een rijk geschakeerde wereld oproepen. Blauw is in vele opzichten een tweederangsfiguur in de geschiedenis, die faalt in zijn politieke en diplomatieke streven. Maar als actieve speler in een woelig tijdvak is hij getuige van belangwekkende gebeurtenissen en komt hij op plaatsen die tot de verbeelding spreken. Het begin van zijn loopbaan in Batavia, bijvoorbeeld, brengt de lezer bij een fascinerend hoofdstuk uit de Nederlandse geschiedenis. Wassenberg beschrijft met verve de koloniale samenleving in Batavia met haar stedelijke planning, meertaligheid, rassenscheiding, overlevingsstrategieën en corruptie. Ook het Parijs van de jaren 1790 is een interessante plek om, zoals Blauw, in de coulissen van de macht te verkeren. Hij bezoekt de salons, dineert met de revolutionaire politici Paul Barras en Jean-Jacques-Régis de Cambacérès, onderhandelt met de diplomaat Charles-Maurice de Talleyrand. Zijn tijd als buitenlandcorrespondent introduceert de lezer dan weer in de interessante en weinig bekende wereld van de vroeg-negentiende-eeuwse dagbladers.

Helaas voor Wassenberg heeft Blauw minder geschriften nagelaten dan voor een biografie wenselijk is. Over heel wat van zijn standpunten – en zelfs hele periodes van zijn leven – tasten we in het duister. De biografie maakt noodgedwongen grote tijdsprongen wanneer er voor de betreffende jaren geen documenten voorhanden zijn. Zeker over zijn privéleven komen we alles bij elkaar weinig te weten. De volledige persoon van Blauw komt daardoor weinig tot leven. Wassenberg levert weliswaar grondig werk om zijn optreden van historische duiding te voorzien. Zeker de koloniale context en het Parijs van de jaren 1790 en 1820 worden goed neergezet. Andere gebeurtenissen worden dan weer karig gestoffeerd. Zo zijn Blauws missie in Italië en de

politieke situatie in de Bataafse Republiek voor de niet-ingewijde lezer moeilijk te begrijpen bij gebrek aan achtergrondinformatie.

Het voornaamste probleem van het boek is dat het een erg gestuurde vertelling is met een sterk apologetische toon, twee klassieke valstrikken voor biografen. Wassenberg stelt het optreden van ‘de rechtschappen Blauw’ (216) zozeer in het teken van zijn twee grote idealen dat ze geen aandacht besteedt aan andere, minder verheven drijfveren. Bij gebrek aan autobiografische geschriften valt ze al te vaak terug op een invulling van zijn motieven en gedachten vanuit haar geïdealiseerde visie op zijn persoon. Dat leidt tot allerlei paradoxale oordelen over zijn optreden. Blauw handelt naar verluidt ‘altijd’ uit vaderlandsliefde en zonder eigenbelang. Dat neemt niet weg dat hij onder meer bedenkelijke politieke intriges opzet, zijn taken als kerkmeester verwaarloost, weigert zijn mandaat in de Nationale Vergadering op te nemen, beloften verbreekt, met autocraten heult en de Franse regering bedriegt. Uit zijn optreden komt hij naar voor als eerzuchtig, dominant en opportunistisch, maar Wassenberg veegt het allemaal onder de mat van zijn idealisme. Dat is onterecht, maar vooral onnodig: door zijn tekorten serieus te nemen en nader te onderzoeken had Wassenberg Blauws optreden wellicht begrijpelijker kunnen maken. Bij gebrek daaraan lijkt hij nu vooral een man van paradoxen.

Ondanks Wassenbergs nadruk op zijn idealen wordt het politieke denken van Blauw nauwelijks uitgewerkt. Vrijheid en vaderland waren niet bepaald unieke politieke doelstellingen in de revolutietijd: zo goed als elke politiek actieve burger kon zich er achter scharen. Pas door de precieze inhoud die ze door hun geschriften en optreden aan deze begrippen gaven, kan de politieke opvatting van de historische actoren scherper worden begrepen. Daarin schiet deze biografie tekort – wellicht ten dele bij gebrek aan adequate bronnen. Pas in de eindconclusie gaat Wassenberg dieper in op de evolutie van Blauws opvatting over vrijheid. Moderatie en een overgang van republikeins naar liberaal denken staan daarbij centraal. Het begrip vaderland blijft daarentegen vaag. Tot slot is het jammer dat de uitgever geen grondiger eindredactie heeft verricht. Spelfouten, onaffe zinnen en kleine feitelijke onjuistheden (176: ‘De Raad van Vijf’, 178: ‘Koninklijke Universiteit Leuven’) hadden op die manier vermeden kunnen worden.

Brecht Deseure, Koninklijke Bibliotheek van België (KBR) en Université libre de Bruxelles